Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
EVGENIJA TANCHEVA,
predstavljeni 15. julija 2021 [1]

Zadeva C-600/19

MA
proti
Ibercaja Banco, S.A.,
ob udeležbi
PO

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Audiencia Provincial de Zaragoza (pokrajinsko sodišče v Zaragozi, Španija))

„Predhodno odločanje – Direktiva 93/13/EGS – Nepošteni pogoji v potrošniških pogodbah – Člena 6(1) in 7(1) – Načelo učinkovitosti – Postopek izvršbe na podlagi hipoteke – Pristojnost nacionalnega sodišča, da po prvem preizkusu, ki ni obrazložen, preizkusi nepoštenost pogodbenih pogojev – Določitev najpoznejšega trenutka, po katerem ni več mogoče uveljavljati nepoštenosti pogodbenih pogojev – Načelo pravnomočnosti – Prekluzija“

I. Uvod

1. Ta predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Audiencia Provincial de Zaragoza (pokrajinsko sodišče v Zaragozi, Španija), se nanaša na razlago Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah. [2] Vložen je bil v okviru postopka izvršbe na podlagi hipoteke, v katerem potrošnik ni vložil ugovora, premoženje pod hipoteko pa je bilo že preneseno na tretjo osebo.

2. Glavno vprašanje, ki se postavlja v tej zadevi, je, ali člena 6(1) in 7(1) Direktive 93/13 nasprotujeta nacionalni zakonodaji, ki na podlagi učinka pravnomočnosti in prekluzije sodišču ne omogoča, da bi v poznejši fazi postopka preizkusilo nepoštenost pogodbenih pogojev, če so bili ti predmet prvega preizkusa po uradni dolžnosti, kar pa iz odločbe o odobritvi izvršbe na podlagi hipoteke ni izrecno razvidno. Predložitveno sodišče želi tudi izvedeti, kakšen vpliv bi lahko naknadni preizkus nepoštenosti pogodbenih pogojev imel na domik nepremičnine pod hipoteko.

3. Sodišče to zadevo obravnava vzporedno s štirimi drugimi zadevami (C-693/19, C-725/19, C-831/19 in C-869/19), v katerih danes predstavljam sklepne predloge. Navedene zadeve temeljijo na predlogih za sprejetje predhodne odločbe, ki so jih vložila španska, italijanska in

[1] Jezik izvirnika: angleščina.

[2] UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288.

romunska sodišča, v njih pa se ravno tako postavljajo podobna in morda občutljiva vprašanja, ki se nanašajo na obseg obveznosti nacionalnega sodišča, da v skladu s sodno prakso, v kateri je Sodišče podalo razlago Direktive 93/13, preizkusi nepoštenost pogodbenih pogojev, in na razmerje z nekaterimi načeli nacionalnega procesnega prava, med katerimi je načelo pravnomočnosti.

4. Sodišče ima torej priložnost, da v okviru obravnavane zadeve nadalje razvije svojo sodno prakso v zvezi z Direktivo 93/13 in zlasti da pojasni vprašanja v zvezi s pravnomočnostjo in prekluzijo v okviru sodnega nadzora nad nepoštenimi pogoji na podlagi te direktive.

II. Pravni okvir

A. Pravo Unije

5. Člen 6(1) Direktive 93/13 določa:

„Države članice določijo, da nepošteni pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z nacionalnim pravom, niso zavezujoči za potrošnika in da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nepoštenih pogojev.“

6. Člen 7(1) Direktive 93/13 določa:

„Države članice zagotovijo, da v interesu potrošnikov in konkurentov obstajajo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki.“

B. Špansko pravo

7. Člen 136 Ley de Enjuiciamiento Civil (zakonik o civilnem postopku) določa:

„Po izteku roka, določenega za opravo procesnega dejanja stranke, nastopi prekluzija in zadevnega dejanja ni več mogoče opraviti. Sodni tajnik v uradnem dokumentu zabeleži iztek roka, odredi ukrepe, ki jih je treba sprejeti, ali obvesti sodišče, da to odloči, kot je ustrezno.“

8. Člen 222 zakonika o civilnem postopku določa:

„1. Pravnomočnost dokončnih ugodilnih ali zavrnilnih sodb v skladu z zakonom izključuje poznejši postopek, katerega predmet je enak predmetu iz postopka, v katerem je bila izdana ta sodba.

2. Pravnomočnost se nanaša na tožbene zahtevke in zahtevke iz nasprotne tožbe ter na točke, na katere je napoteno v odstavkih 1 in 2 člena 408 tega zakona.

Kar zadeva podlago za zadevne zahtevke, se za nova in drugačna dejstva štejejo dejstva, ki so nastala po koncu roka za predložitev razlogov v postopku, v katerem so bila navedena.

3. Pravnomočnost zavezuje stranke v postopku, v katerem nastopi, njihove dediče in pravne naslednike ter subjekte, ki so, ne da bi bili stranke v postopku, imetniki pravic, ki so podlaga za legitimacijo strank v skladu z določbo člena 11 tega zakona.

[…]

4. Del, ki je postal pravnomočen, v pravnomočni sodbi, s katero je končan postopek, zavezuje sodišče, pred katerim poteka poznejši postopek, kadar v tem poznejšem postopku ta del pomeni logičen precedens predmeta tega poznejšega postopka in kadar so stranke v obeh postopkih iste ali se pravnomočnost nanje razširi na podlagi zakonske določbe.“

9. Člen 552 zakonika o civilnem postopku določa:

„1. Če sodišče presodi, da predpostavke in zahteve, ki se po zakonu zahtevajo za opravo izvršbe, niso izpolnjene, izda sklep o zavrnitvi izvršbe.

Sodišče po uradni dolžnosti preizkusi, ali je mogoče katerega od pogojev v izvršilnem naslovu, ki je eden od navedenih v členu 557(1), opredeliti za nepoštenega. Če presodi, da je pogoj mogoče opredeliti za nepoštenega, v roku petnajstih dni zasliši stranke. V roku petih dni po zaslišanju sprejme odločitev v skladu s členom 561(1), točka 3.“

10. Člen 557 zakonika o civilnem postopku določa:

„1. Če se izvršba odredi na podlagi izvršilnih naslovov iz člena 517(2), točke 4, 5, 6 in 7, ali na podlagi drugih izvršljivih dokumentov iz člena 517(2), točka 9, lahko dolžnik vloži ugovor v roku in obliki, ki sta določena v prejšnjem členu, samo če ugovor temelji na enem od teh razlogov:

[…]

7. Naslov vsebuje nepoštene pogoje.“

11. Člen 695 zakona o civilnem postopku določa:

„1. Dolžnik v postopku izvršbe lahko v postopkih, ki so določeni v tem poglavju, vloži ugovor zoper izvršbo samo iz teh razlogov:

[…]

4. če pogodbeni pogoj, ki predstavlja temelj izvršbe ali s katerim je bilo mogoče določiti dolgovani znesek, ni pošten.“

III. Dejansko stanje, postopek in vprašanja za predhodno odločanje

12. Iz predložitvene odločbe je razvidno, da je finančna institucija Ibercaja Banco, S.A. (v nadaljevanju: Ibercaja Banco), 6. maja 2005 s PO in MA kot potrošnikoma sklenila pogodbo o posojilu v višini 198.400 EUR, ki ga je bilo treba odplačati do 31. maja 2040 in ki je bilo zavarovano s hipoteko na enodružinski hiši, ocenjeni na 299.290 EUR.

13. Letna nominalna obrestna mera, določena za posojilo, je do 30. novembra 2005 znašala 2,75 %. Po tem datumu pa je bilo v členu 3bis pogodbe določeno, da se obresti izračunavajo po spremenljivi obrestni meri in da pribitek na obrestno mero ne sme biti nižji od 0,5 % (v nadaljevanju: klavzula o minimalni obrestni meri). V skladu s členom 6 pogodbe je bila za zamudne obresti določena letna nominalna obrestna mera v višini 19 %. Poleg tega je člen 6bis pogodbe določal, da lahko družba Ibercaja Banco v primeru neplačila katerega koli dolgovanega zneska zahteva celoten znesek posojila (v nadaljevanju: klavzula o predčasni zapadlosti).

14. Družba Ibercaja Banco je 30. decembra 2014 zoper PO in MA vložila predlog za izvršbo na podlagi hipoteke, ker od 31. maja 2014 do 31. oktobra 2014 nista plačala petih mesečnih obrokov posojila. Zahtevala je znesek v višini 164.676,53 EUR, ki je ustrezal znesku glavnice ter zapadlih in še neplačanih obresti na dan 5. novembra 2014, pa tudi znesek v višini 49.402 EUR, ki je bil izračunan začasno, kar naj to ne bi vplivalo na naknadno prilagoditev zamudnih obresti, obračunanih po 12-odstotni nominalni letni obrestni meri, od zaprtja računa 5. novembra 2014 do dneva odplačila celotnega zneska.

15. Zoper PO in MA je bil 26. januarja 2015 izdan sklep o izvršbi, s katerim jima je bilo naloženo plačilo in določen desetdnevni rok, v katerem sta lahko izvršbi ugovarjala. Istega dne je sodni tajnik izdal odločbo, s katero je bila zemljiška knjiga pozvana k predložitvi potrdila o lastništvu in drugih stvarnih pravicah na nepremičnini ter potrdila o obstoju hipoteke v korist družbe Ibercaja Banco. PO in MA nista vložila ugovora zoper izvršbo.

16. Po smrti PO, ki je bila sporočena z dopisom z dne 14. decembra 2015, sta s sklepom z dne 9. junija 2016 SP in JK kot morebitna zakonita dediča postala stranki v postopku.

17. Po dražbi, na kateri ni bilo ponudb, je bila nepremičnina pod hipoteko za 179.574 EUR domaknjena družbi Ibercaja Banco, ki pa jo je prenesla na družbo Residencial Murillo, S.A., ki je predložila potrdilo o plačilu navedenega zneska.

18. Družba Ibercaja Banco je 25. oktobra 2016 predlagala odmero stroškov, ocenjenih na 2888,19 EUR, in poravnavo obresti v višini 32.538,28 EUR, ki so bile izračunane z uporabo 12 -odstotne obrestne mere, določene v Ley 1/2013, de 14 de mayo, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (zakon 1/2013 z dne 14. maja 2013 o ukrepih za okrepitev varstva hipotekarnih dolžnikov, prestrukturiranju dolga in neprofitni najemnini, v nadaljevanju: zakon št. 1/2013).[3] Dolžniki so bili o tem obveščeni. Odmera stroškov za navedeni znesek je bila potrjena s sklepom z dne 13. decembra 2016.

19. MA je 9. novembra 2016 vložil ugovor zoper izračun obresti z obrazložitvijo, da klavzuli iz členov 3bis in 6, ki se nanašata na minimalno obrestno mero in zamudne obresti, nista pošteni.

20. Ko je Juzgado de Primera Instancia No 2 de Zaragoza (prvostopenjsko sodišče št. 2 v Zaragozi, Španija, v nadaljevanju: prvostopenjsko sodišče) ugotovilo, da bi bila klavzula o predčasni zapadlosti iz člena 6bis lahko nepoštena, je s sklepom z dne 8. marca 2017 odločilo, da bo preizkusilo morebitno nepoštenost pogojev pogodbe, na podlagi katere je bil izdan sklep o izvršbi. Stranke so bile pozvane, naj v zvezi s tem in morebitno prekinitvijo postopka predložijo

[3] BOE št. 116 z dne 15. maja 2013, str. 36373.

svoja stališča. Družba Ibercaja Banco je prekinitvi postopka nasprotovala in med drugim trdila, da je za razglasitev nepoštenosti pogodbenih pogojev prepozno, ker je bilo premoženje že preneseno in ker je bila odmera stroškov že potrjena.

21. Prvostopenjsko sodišče je s sklepom z dne 19. aprila 2017 prekinilo postopek do odločitve o predlogu za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je glede predčasne zapadlosti in zamudnih obresti vložilo Tribunal Supremo (vrhovno sodišče, Španija, v nadaljevanju: vrhovno sodišče). Družba Ibercaja Banco je zoper ta sklep vložila pritožbo pri Audiencia Provincial de Zaragoza (pokrajinsko sodišče v Zaragozi, Španija, v nadaljevanju: pokrajinsko sodišče), ki je pritožbi ugodilo in odločilo, da se postopek nadaljuje.

22. Prvostopenjsko sodišče je s sklepom z dne 20. novembra 2017 ugotovilo, da je klavzula o predčasni zapadlosti iz člena 6bis pogodbe nepoštena, in odredilo prekinitev postopka izvršbe. Družba Ibercaja Banco je zoper ta sklep vložila pritožbo, ki ji je MA nasprotoval.

23. Pokrajinsko sodišče je s sklepom z dne 28. marca 2018 navedeni sklep razveljavilo in dovolilo nadaljevanje postopka z obrazložitvijo, da nepoštenosti nekaterih pogojev ni mogoče preizkusiti, ker so učinki pogodbe nastali in je bilo zavarovanje uveljavljeno, ne da bi potrošnik uveljavljal svoje pravice, lastninska pravica pa je bila že prenesena, kar je treba v skladu z načelom pravne varnosti obstoječih lastninskih razmerij spoštovati.

24. Prvostopenjsko sodišče je s sklepom z dne 31. julija 2018 zavrnilo ugovor MA glede izračuna obresti in potrdilo obresti v znesku 32.389,89 EUR z obrazložitvijo, da se je postopek začel po uveljavitvi zakona št. 1/2013 in da ni bil vložen nikakršen ugovor, kar je pomenilo, da morebitne nepoštenosti pogojev zaradi pravnomočnosti ni bilo več mogoče preizkusiti.

25. MA je zoper ta sklep vložil pritožbo pri pokrajinskem sodišču, ki ji je družba Ibercaja Banco nasprotovala.

26. Predložitveno sodišče pojasnjuje, da v nacionalnem pravu obstaja razlika med ugotovitvenim postopkom, ki se nanaša na razmejitev pravic med strankami, in postopkom izvršbe, ki se izvede na podlagi izvršilnega naslova, kar vključuje pogodbe, iz katerih izhaja obveznost dolžnika, da upniku plača denarno obveznost, ki je zapadla, plačljiva in likvidna. Tako se pravnomočnost ne nanaša le na meritorne odločbe, ampak tudi na vse, kar bi stranka lahko uveljavljala, vendar tega ni storila, kar je učinek prekluzije. Natančneje, v skladu z nacionalnim pravom lahko potrošnik tako v okviru rednega postopka izvršbe iz člena 557(1), točka 7, zakonika o civilnem postopku kot tudi v okviru posebnega postopka izvršbe na podlagi hipoteke iz člena 695(1), točka 4, navedenega zakonika vloži ugovor, v katerem uveljavlja nepoštenost pogojev pogodbe, na podlagi katere je izdan sklep o izvršbi, nacionalno sodišče, ki o tej izvršbi odloča, pa mora v skladu s členom 552(1) tega zakonika pred izdajo sklepa o izvršbi po uradni dolžnosti opraviti prvi preizkus nepoštenosti zadevnih pogodbenih pogojev. Pri tem prvem preizkusu se opravi negativna presoja, kar pomeni, da se preučijo samo pogoji, za katere je sodišče presodilo, da so nepošteni, in v zvezi s katerimi se začne kontradiktorni postopek, ki pripelje do odločitve o tem, ali so nepošteni. V zvezi z ostalimi pogoji pa sodišče, če prestanejo prvi preizkus, ne poda nobene obrazložitve, tako da ni izrecne odločitve, da so ti pogoji veljavni, čeprav iz prvega preizkusa izhaja implicitna domneva, da je tako, kar se je zgodilo tudi v obravnavani zadevi.

27. Predložitveno sodišče dvomi, ali je nacionalna zakonodaja, ki ureja pravnomočnost in prekluzijo, v povezavi z obsegom negativne presoje nepoštenih pogojev v okviru postopka izvršbe skladna z zahtevami Direktive 93/13, zlasti pa z določbo člena 6(1) te direktive, v skladu s katero

nepošteni pogoji za potrošnike niso zavezujoči, kakor se razlaga v sodni praksi Sodišča.[4] Predložitveno sodišče v zvezi s tem opozarja, da v skladu s sodno prakso vrhovnega sodišča[5] velja, da za ugovore, s katerimi se uveljavlja nepoštenost pogojev v potrošniških pogodbah, veljata učinek pravnomočnosti in prekluzija, če se je rok za vložitev ugovora zoper izvršbo iztekel. Ker je prekluzija v skladu s sodno prakso Sodišča dovoljena, če potrošnik kot dolžnik v postopku izvršbe ne vloži ugovora, se predložitveno sodišče sprašuje, ali načelo učinkovitosti povzroči končanje postopka, kar sodišču preprečuje, da bi po uradni dolžnosti ponovno preučilo to, kar je bilo pred tem že predmet preizkusa, obenem pa dolžniku onemogoča, da bi ugovarjal temu, čemur bi že lahko ugovarjal, pa ni.

28. Predložitveno sodišče v nadaljevanju navaja, da obstajajo nekateri dvomi glede določitve zadnjega trenutka, v katerem lahko sodišče po uradni dolžnosti preizkusi nepoštenost pogodbenih pogojev v skladu z Direktivo 93/13 oziroma stranka uveljavlja ta ugovor. V skladu z nacionalnim pravom je namreč poseben postopek izvršbe na podlagi hipoteke namenjen uveljavitvi stvarnopravnega zavarovanja, to je hipoteke, zaradi poplačila terjatve upnika, katere učinki nastopijo , ko se nepremičnina, ki je obremenjena s hipoteko, na podlagi dražbe prenese na tretjo osebo. Predložitveno sodišče poudarja, da glede na sodno prakso Sodišča[6] velja, da sodišče od trenutka, ko nepremičnine ni več mogoče zahtevati nazaj, ne sme presojati, ali pogodba o hipotekarnem posojilu morda vsebuje nepoštene pogoje, medtem ko v skladu s sodno prakso Tribunal Constitucional (ustavno sodišče, Španija, v nadaljevanju: ustavno sodišče)[7] velja, da je prekluzija podana le, če je dolžnik izrecno uveljavljal nepoštenost pogodbenega pogoja ali če jo je sodišče obravnavalo v okviru preizkusa, ki ga je opravilo po uradni dolžnosti. Predložitveno sodišče zato sprašuje, ali je mogoče nepoštenost pogodbenih pogojev, ki lahko povzroči ničnost celotnega postopka izvršbe, uveljavljati tudi po prenosu lastništva nepremičnine, vendar pred deložacijo dolžnika.

29. V teh okoliščinah je Audiencia Provincial de Zaragoza (pokrajinsko sodišče v Zaragozi) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je v skladu z načelom učinkovitosti, določenim v členu 6(1) Direktive Sveta 93/13/EGS, kakor ga je razlagalo Sodišče Evropske unije, nacionalna zakonodaja, iz katere izhaja, da če je določena nepoštena klavzula prestala sodni nadzor po uradni dolžnosti pri izdaji sklepa o izvršbi [– negativni nadzor nad veljavnostjo klavzul –], ta nadzor preprečuje, da bi isto sodišče to klavzulo lahko pozneje preizkusilo po uradni dolžnosti, kadar so že od začetka obstajali dejanski in pravni [elementi, iz katerih izhaja ta nepoštenost], čeprav v okviru tega prvotnega nadzora niti v izreku niti v obrazložitvi ni bila izražena nobena ugotovitev o veljavnosti zadevnih klavzul?

2. Če dolžnik, ko že obstajajo dejanski in pravni elementi, ki opredeljujejo nepoštenost klavzule v potrošniški pogodbi, ne ugovarja nepoštenosti v ugovoru, ki ga ima za to na voljo v skladu z zakonom, ali lahko po odločitvi o tem ugovoru uveljavlja nov vmesni zahtevek, s katerim predlaga ugotovitev nepoštenosti druge ali drugih klavzul, če bi jim lahko že ugovarjal na

[4] Predložitveno sodišče navaja sodbi z dne 29. oktobra 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731), in z dne 26. januarja 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).

[5] Predložitveno sodišče med drugim navaja sodbi z dne 27. septembra 2017 (št. 526/2017) in z dne 13. novembra 2018 (št. 628/2018).

[6] Predložitveno sodišče navaja sodbi z dne 14. marca 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164), in z dne 7. decembra 2017, Banco Santander (C-598/15, EU:C:2017:945).

[7] Predložitveno sodišče navaja sodbo z dne 28. februarja 2019 (št. 31/2019).

začetku v rednem postopku, predvidenem z zakonom? Skratka, ali nastane prekluzivni učinek, ki preprečuje potrošniku, da uveljavlja nepoštenost druge klavzule v istem postopku izvršbe in tudi v poznejšem pravdnem postopku?

3. Ali lahko ugotovitev – v primeru, da se šteje za skladno z Direktivo 93/13/ESS – da dolžnik ne sme vložiti drugega ali poznejšega ugovora, da bi uveljavljal nepoštenost klavzule, ki bi ji lahko ugovarjal prej, saj so potrebni dejanski in pravni elementi že opredeljeni, služi kot podlaga za to, da lahko sodišče, ki je bilo opozorjeno na to nepoštenost, uveljavi svojo pristojnost nadzora po uradni dolžnosti?

4. Ali je – če se je odobril domik in se je dodelila nepremičnina, morebiti samemu upniku, pri čemer je prišlo tudi do prenosa lastninske pravice na nepremičnini, ponujeni v zavarovanje, ki je že realizirano – v skladu s pravom Unije razlaga, da lahko dolžnik v primeru, da se je postopek končal in dosegel želeni učinek, in sicer realizacija zavarovanja, uveljavlja nove ugovore, naj se razglasi ničnost določene nepoštene klavzule, ki vpliva na postopek izvršbe, ali pa je mogoče, potem ko je prišlo do prenosa, morebiti upniku, in je bil opravljen vpis v zemljiško knjigo, priznati pregled po uradni dolžnosti, ki pripelje do razveljavitve celotnega postopka izvršbe ali ki se konča ter vpliva na zneske, zavarovane s hipoteko, pri čemer lahko vpliva na pogoje, pod katerimi so se dale ponudbe na dražbi?“

30. Pisna stališča so Sodišču predložile italijanska in španska vlada ter Komisija.

31. Na skupni obravnavi z zadevo C-869/19, ki je potekala 26. aprila 2021, so ustno predstavile stališča družba Ibercaja Banco, španska in italijanska vlada ter Komisija.

IV. Povzetek stališč strank

32. Družba Ibercaja Banco trdi, da bi bilo treba v skladu s sodbo z dne 7. decembra 2017, Banco Santander,[8] na četrto vprašanje za predhodno odločanje odgovoriti tako, da se člen 6(1) Direktive 93/13 ne uporablja za nacionalni postopek, če je bila hipoteka že uveljavljena, premoženje, ki je obremenjeno s hipoteko, že prodano, lastninska pravica na tem premoženju pa že prenesena na tretjo osebo. Obenem zatrjuje, da na prva tri vprašanja ni treba odgovoriti in da v zvezi z drugim vprašanjem v vsakem primeru velja, da člen 6(1) Direktive 93/13 ne nasprotuje nacionalnim predpisom, ki določajo roke, v katerih lahko potrošniki uveljavljajo nepoštenost pogodbenih pogojev, če so ti predpisi v skladu z načeloma enakovrednosti in učinkovitosti, kot je to v obravnavani zadevi.

33. Družba Ibercaja Banco v zvezi s prvim in tretjim vprašanjem trdi, da člen 6(1) Direktive 93/13 v povezavi z načeloma enakovrednosti in učinkovitosti ne nasprotuje nacionalni ureditvi, v skladu s katero mora sodišče po uradni dolžnosti opraviti negativni preizkus nepoštenosti pogodbenih pogojev in ki sodišču posledično preprečuje, da bi naknadno opravilo nadzor nad nepoštenostjo teh istih pogojev, če za to ne obstajajo nobeni novi dejanski ali pravni elementi. Obveznost sodišča, da v odločbi poda obrazložitev, tudi če ne ugotovi nepoštenosti pogodbenih pogojev, po njenem mnenju presega to, kar se zahteva na podlagi načela učinkovitosti. Družba Ibercaja Banco dodaja, da je to, da se potrošniku, ki nepoštenosti pogodbenih pogojev v postopku izvršbe ni uveljavljal, dovoli, da naknadno na tej isti podlagi sproži ugotovitveni postopek, v nasprotju z načeloma pravnomočnosti in prekluzije.

[8] C-598/15, EU:C:2017:945 (v nadaljevanju: sodba Banco Santander).

34. Španska vlada je štiri vprašanja za predhodno odločanje preoblikovala v tri vprašanja. Prvič, člena 6 in 7 Direktive 93/13 naj ne bi nasprotovala nacionalni zakonodaji, ki v postopku izvršbe na podlagi hipoteke določa tako preizkus sodišča po uradni dolžnosti kot tudi možnost ugovora potrošnika, obenem pa ne dopušča, da bi se nadzor nad nepoštenostjo pogodbenih pogojev razširil tudi na čas po sprejetju odločbe, ko je bilo lastništvo že preneseno na tretjo osebo. Španska vlada se sklicuje na sodbo Banco Santander [9] in na dejstvo, da bi razširitev nadzora po uradni dolžnosti lahko imela neugodne posledice za tretje osebe in ogrozila pravno varnost. Drugič, člena 6 in 7 Direktive 93/13 naj ne bi nasprotovala nacionalni zakonodaji, ki ne dopušča, da bi se nadzor nad nepoštenostjo pogodbenih pogojev opravil po izdaji pravnomočne odločbe, če so se iztekli vsi roki, do katerih lahko sodišče po uradni dolžnosti ali na predlog potrošnika opravi preizkus nepoštenosti, ter če so dejanski in pravni elementi obstajali že takrat, ko bi potrošnik lahko predlagal tak preizkus in bi ga sodišče moralo opraviti. Obravnavana zadeva naj bi se razlikovala od zadeve, v kateri je bila izdana sodba z dne 26. januarja 2017, Banco Primus, [10] načeli pravnomočnosti in prekluzije pa naj bi onemogočali, da bi se nadzor nad nepoštenostjo, ki v skladu z Direktivo 93/13 ni upravičen, opravljal v nedogled.

35. Tretjič, španska vlada trdi, da člen 7 Direktive 93/13 ne nasprotuje nacionalni praksi, da sodišče, ki opravlja preizkus po uradni dolžnosti, to izrecno navede le, kadar meni, da je mogoče šteti, da je posamezen pogodbeni pogoj nepošten, pod pogojem, da je zagotovljen celovit sodni nadzor. Španska vlada je na obravnavi poudarila, da Direktiva 93/13 ne določa, da mora sodišče podati izrecno obrazložitev, in da glede na to, da je opravljen celovit sodni nadzora, potrošnik nepoštenosti pogodbenih pogojev ne more uveljavljati v poznejšem ugotovitvenem postopku.

36. Italijanska vlada se ni opredelila do prvega vprašanja. Po njenem mnenju naj bi bilo v zvezi z drugim in tretjim vprašanjem, ki ju je treba obravnavati skupaj, iz sodbe Banco Primus [11] razvidno, da naj se po tem, ko odločba postane pravnomočna, na nepoštenost pogodbenih pogojev ne bi mogla sklicevati niti sodišče niti potrošnik, če se je bilo mogoče na tako nepoštenost sklicevati pred tem. V zvezi s četrtim vprašanjem pa naj bi na podlagi sodbe Banco Santander [12] veljalo, da se ni mogoče sklicevati na pogodbo, da bi se onemogočilo priznanje stvarnih pravic lastnika nepremičnine pod hipoteko. Kot je italijanska vlada poudarila na obravnavi, se člen 6(1) Direktive 93/13 uporablja v mejah, določenih v nacionalnih pravnih redih, kar predpostavlja, da se navedeni člen uporablja v skladu z nacionalnimi pravili, ki se med drugim nanašajo na pravnomočnost.

37. Komisija trdi, da je treba na prva tri vprašanja odgovoriti skupaj, in sicer tako, da člena 6(1) in 7(1) Direktive 93/13 v povezavi z načelom učinkovitosti nasprotujeta nacionalni zakonodaji, v kateri je natančno opredeljen trenutek v postopku, po izteku katerega potrošnik zaradi nastopa prekluzije ne more več uveljavljati nepoštenosti pogodbenih pogojev, če preizkus, ki ga je sodišče po uradni dolžnosti opravilo v eni od prejšnjih faz postopka, ni bil evidentiran ali obrazložen. Komisija je na obravnavi trdila, da zgolj implicitni nadzor ne zadostuje za zagotavljanje polnega učinka Direktive 93/13, ker ni nikakršnega jamstva, da je bil ta dejansko opravljen, in da potrošnik zato ne more razumeti razlogov za izdajo take odločbe ali vložiti učinkovitega ugovora zoper izvršbo; prav tako pa se o tem ne more izreči sodišče, ki odloča o pritožbi.

[9] Sodba z dne 7. decembra 2017 (C-598/15, EU:C:2017:945).

[10] C-421/14, EU:C:2017:60 (v nadaljevanju: sodba Banco Primus).

[11] Sodba z dne 26. januarja 2017 (C-421/14, EU:C:2017:60).

[12] Sodba z dne 7. decembra 2017 (C-598/15, EU:C:2017:945).

38. Komisija v zvezi s četrtim vprašanjem trdi, da člena 6(1) in 7(1) Direktive 93/13 v povezavi z načelom učinkovitosti ne nasprotujeta nacionalnim predpisom, ki določajo, da se postopek izvršbe na podlagi hipoteke pravnomočno konča z deložacijo dolžnika, medtem ko navedeni določbi nasprotujeta nacionalnim predpisom, zaradi katerih potrošniki, katerih premoženje je bilo predmet postopka izvršbe na podlagi hipoteke, ne morejo sprožiti poznejšega ugotovitvenega postopka, da bi zahtevali odškodnino za nastalo škodo, za kar se zdi, da je v skladu s sodno prakso ustavnega sodišča.[13] Komisija je na obravnavi poudarila, da morajo potrošniki tudi po prenosu premoženja imeti možnost, da zaradi uveljavljanja pravic, ki jih imajo v skladu z Direktivo 93/13, sprožijo tak postopek.

V. Analiza

39. Predložitveno sodišče s prvimi tremi vprašanji za predhodno odločanje, ki jih je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali člena 6(1) in 7(1) Direktive 93/13 nasprotujeta nacionalni zakonodaji, ki na podlagi učinka pravnomočnosti in prekluzije sodišču ne omogoča, da bi v postopku izvršbe na podlagi hipoteke po uradni dolžnosti preizkusilo nepoštenost pogodbenih pogojev in da bi potrošnik po izteku roka za vložitev ugovora uveljavljal nepoštenost pogodbenih pogojev bodisi v okviru tega postopka bodisi v okviru poznejšega ugotovitvenega postopka, kadar so bili ti pogoji predmet prvega preizkusa, ki ga je sodišče opravilo po uradni dolžnosti, kar pa iz odločbe o odobritvi izvršbe na podlagi hipoteke ni izrecno razvidno.

40. Predložitveno sodišče s četrtim vprašanjem za predhodno odločanje v bistvu sprašuje, kdaj se z vidika preizkusa nepoštenosti pogodbenih pogojev, ki ga sodišče v skladu s členoma 6(1) in 7(1) Direktive 93/13 opravi po uradni dolžnosti ali na predlog dolžnika, šteje, da je postopek izvršbe na podlagi hipoteke končan, oziroma ali ta trenutek ustreza trenutku, v katerem je hipotekarno zavarovanje uveljavljeno, nepremičnina pod hipoteko prodana in lastninska pravica na tej nepremičnini prenesena na tretjo osebo, ali pa je tak preizkus mogoče opraviti tudi po prenosu nepremičnine in do trenutka deložacije dolžnika iz te nepremičnine, kar lahko povzroči ničnost postopka izvršbe na podlagi hipoteke ali vpliva na pogoje, v katerih je potekala dražba te nepremičnine.

41. Kot je razvidno iz predložitvene odločbe, se ta vprašanja postavljajo zaradi postopkovnih pravil, ki v španskem pravu urejajo postopek izvršbe na podlagi hipoteke in v skladu s katerimi mora sodišče v prvi fazi postopka po uradni dolžnosti opraviti preizkus nepoštenosti pogojev pogodbe o hipotekarnem posojilu, na podlagi katere je izdan sklep o izvršbi, ki zajema negativni preizkus, kar pomeni, da sodišče v odločbi o odobritvi izvršbe na podlagi hipoteke v zvezi z zadevnimi pogoji ne poda nobene obrazložitve, razen v zvezi s tistimi, za katere šteje, da niso pošteni. Sodišče zato v poznejših fazah postopka ne more obravnavati nepoštenosti pogodbenih pogojev, potrošnik, ki nastopa v vlogi dolžnika in v predpisanem roku ne vloži ugovora zoper izvršbo, pa nepoštenosti ne more uveljavljati niti v okviru istega postopka niti v okviru poznejšega ugotovitvenega postopka. Poleg tega pravni učinki postopka nastanejo, ko je hipotekarno zavarovanje uveljavljeno, premoženje pod hipoteko prodano, lastninska pravica na tem premoženju pa prenesena na tretjo osebo, kot se je zgodilo v obravnavani zadevi.

[13] Komisija napotuje zlasti na sodbo z dne 18. decembra 1981 (št. 41/1981) in sklep z dne 19. julija 2011 (št. 113/2011).

42. Da bi lahko odgovoril na ta vprašanja, bom najprej obravnaval sodno prakso Sodišča v zvezi s preizkusom nepoštenosti pogodbenih pogojev v smislu Direktive 93/13, ki ga nacionalno sodišče opravi po uradni dolžnosti (razdelek A). Nato pa bom preučil, kako je mogoče načela, ki so se izoblikovala v tej sodni praksi, uporabiti v zvezi s prvimi tremi vprašanji (razdelek B) in četrtim vprašanjem (razdelek C). [14]

A. Upoštevna sodna praksa Sodišča v zvezi s preizkusom nepoštenih pogojev, ki ga po uradni dolžnosti opravijo nacionalna sodišča

43. Člen 6(1) Direktive 93/13 državam članicam nalaga, da določijo, da nepošteni pogoji, uporabljeni v potrošniških pogodbah, za potrošnika niso zavezujoči. [15] V skladu s členom 7(1) te direktive v povezavi z njeno štiriindvajseto uvodno izjavo pa morajo države članice zagotoviti ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v potrošniških pogodbah. [16] Na podlagi navedenih določb se je izoblikovala obsežna sodna praksa, zato bom v nadaljevanju predstavil načela glede obstoja in obsega obveznosti nacionalnih sodišč, da po uradni dolžnosti preizkusijo nepoštenost pogodbenih pogojev, ki se uporabljajo in izhajajo iz te sodne prakse ter so najbolj upoštevna za analizo obravnavane zadeve.

1. Obstoj obveznosti nacionalnih sodišč, da opravijo preizkus po uradni dolžnosti

44. V skladu z ustaljeno sodno prakso velja, da sistem varstva, ki je vzpostavljen z Direktivo 93/13, temelji na zamisli, da je potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju glede pogajalske sposobnosti in ravni obveščenosti, zaradi česar pristopi k pogojem, ki jih je predhodno sestavil prodajalec ali ponudnik in na vsebino katerih ne more vplivati. [17] Za zagotovitev varstva, ki se želi doseči z Direktivo 93/13, je neenak položaj med potrošnikom in prodajalcem ali ponudnikom mogoče izravnati samo s pozitivnim posredovanjem zunaj kroga pogodbenih strank. [18] Tako mora nacionalno sodišče glede na naravo in pomen javnega interesa, na katerem temelji varstvo, ki ga potrošnikom zagotavlja Direktiva 93/13, po uradni dolžnosti preizkusiti nepoštenost pogodbenega pogoja in na ta način izravnati neravnovesje med potrošnikom in prodajalcem ali ponudnikom, in to takoj, ko ima za to potrebne pravne in dejanske elemente. [19]

[14] V zvezi s tem se mi zdi, da v nasprotju s trditvami družbe Ibercaja Banco in Kraljevine Španije ni nobenega razloga za preoblikovanje ali odstopanje od vrstnega reda vprašanj, ki jih je postavilo predložitveno sodišče.

[15] Glej sodbo z dne 27. januarja 2021, Dexia Nederland (C-229/19 in C-289/19, EU:C:2021:68, točka 57). Glej tudi enaindvajseto uvodno izjavo Direktive 93/13. Kot je Sodišče priznalo, je člen 6(1) Direktive 93/13 zavezujoča določba, katere namen je formalno ravnotežje med pravicami in obveznostmi sopogodbenikov, določeno s pogodbo, nadomestiti z dejanskim ravnotežjem, tako da se med sopogodbeniki spet vzpostavi enakost. Glej sodbo z dne 11. marca 2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, točka 24).

[16] Glej sodbo z dne 9. julija 2020, Raiffeisen Bank in BRD Groupe Société Générale (C-698/18 in C-699/18, EU:C:2020:537, točka 52).

[17] Glej sodbi z dne 27. junija 2000, Océano Grupo Editorial in Salvat Editores (od C-240/98 do C-244/98, EU:C:2000:346, točka 25), in z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia (C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 49).

[18] Glej sodbi z dne 9. novembra 2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, točka 48), in z dne 11. marca 2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, točka 25).

[19] Glej sodbi z dne 4. junija 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, točki 31 in 32), in z dne 4. junija 2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, točka 37).

2. Obseg obveznosti nacionalnih sodišč, da opravijo preizkus po uradni dolžnosti

45. V skladu z ustaljeno sodno prakso Direktiva 93/13 državam članicam nalaga, naj določijo mehanizem, s katerim zagotovijo, da se lahko vsak pogodbeni pogoj, ki ni posamično dogovorjen, preizkusi, zato da se lahko ugotovi njegova morebitna nepoštenost.[20] Sodišče je tudi poudarilo, da posebnosti sodnih postopkov, ki med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom potekajo na podlagi nacionalnega prava, ne smejo pomeniti sredstva, ki bi lahko vplivalo na pravno varstvo, ki ga morajo potrošniki imeti v skladu z Direktivo 93/13.[21] V zvezi s tem za nacionalne izvršilne postopke, kot so postopki izvršbe na podlagi hipoteke, veljajo zahteve, ki jih je uvedla sodna praksa Sodišča, katere namen je zagotoviti učinkovito varstvo potrošnikov.[22]

46. Čeprav je Sodišče v zvezi z različnimi vidiki in ob upoštevanju zahtev iz členov 6(1) in 7(1) Direktive 93/13 že večkrat navedlo, kako mora nacionalno sodišče zagotavljati varstvo pravic, ki jih imajo potrošniki na podlagi te direktive, pa ostaja dejstvo, da kadar ni harmonizacije na ravni Unije, pravila, ki urejajo postopke, ki se uporabljajo za preučitev domnevne nepoštenosti pogodbenega pogoja, spadajo v pravni red držav članic, vendar le, če niso manj ugodna od tistih, ki urejajo podobne položaje v nacionalnem pravu (načelo enakovrednosti), in če v praksi ne onemogočajo ali pretirano otežujejo uresničevanja pravic, ki jih potrošnikom podeljuje pravo Unije (načelo učinkovitosti).[23]

47. Kar zadeva načelo učinkovitosti, je Sodišče odločilo, da je treba vsak primer, v katerem se postavlja vprašanje, ali neka nacionalna postopkovna določba onemogoča ali pretirano otežuje uporabo prava Unije, preizkusiti ob upoštevanju umestitve te določbe v celotnem postopku, poteka tega postopka in njegovih posebnosti, po potrebi skupaj z načeli, na katerih temelji nacionalni pravni sistem, kot so načelo varstva pravice do obrambe, načelo pravne varnosti in načelo učinkovitega poteka postopka.[24] V zvezi s tem je Sodišče priznalo, da zahteve po spoštovanju tega načela ni mogoče raztegniti tako široko, da bi popolno pasivnost potrošnika nadomestila v celoti. .[25]

48. Natančneje, Sodišče je razsodilo, da je učinkovito varstvo pravic, ki jih potrošniku daje Direktiva 93/13, mogoče zagotoviti le, če nacionalni postopkovni sistem dovoljuje, da se v postopku za izdajo plačilnega naloga ali postopku izvršbe plačilnega naloga nadzor morebitne nepoštenosti pogojev v zadevni pogodbi opravi po uradni dolžnosti.[26] Tako je treba v primeru, da za fazo izvršitve plačilnega naloga ni določen nadzor glede nepoštenosti pogojev, ki ga po uradni dolžnosti opravi nacionalno sodišče, šteti, da nacionalna zakonodaja ogroža učinkovitost varstva, ki ga zagotavlja Direktiva 93/13, če ne določa takega nadzora v fazi izdaje plačilnega naloga ali kadar je tak nadzor predviden samo v fazi ugovora zoper izdani nalog, če obstaja nezanemarljivo tveganje, da potrošniki ne bodo vložili zahtevanega ugovora.[27] Direktiva 93/13 zato nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki dopušča, da se plačilni nalog izda, ne da bi bilo potrošniku zagotovljeno, da bo v neki fazi postopka sodišče opravilo nadzor nad tem, ali ni kateri od pogojev nepošten.[28]

[20] Glej sodbo z dne 3. marca 2020, Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138, točka 44).

[21] Glej sodbo z dne 21. aprila 2016, Radlinger in Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, točka 50).

[22] Glej sodbo z dne 29. oktobra 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731, točka 20).

[23] Glej sodbo z dne 26. junija 2019, Kuhar (C-407/18, EU:C:2019:537, točki 45 in 46).

[24] Glej sodbo z dne 22. aprila 2021, PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, točka 53).

[25] Glej sodbo z dne 1. oktobra 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, točka 62).

[26] Glej sodbo z dne 13. septembra 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, točka 44).

[27] Glej sodbo z dne 20. septembra 2018, Danko in Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, točka 46 in točka 2 izreka).

[28] Glej sodbo z dne 20. septembra 2018, Danko in Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, točka 49).

49. Poleg tega je Sodišče priznalo, da varstvo potrošnikov ni absolutno in da pravo Unije nacionalnega sodišča ne obvezuje, da ne uporabi nacionalnih postopkovnih pravil, v skladu s katerimi odločba postane pravnomočna, čeprav bi se s tem lahko odpravila kršitev katere koli določbe iz Direktive 93/13.[29] Sodišče je namreč poudarilo pomen, ki ga ima načelo pravnomočnosti tako v pravnem redu Unije kot v nacionalnih pravnih redih, ter izpostavilo, da je zaradi zagotavljanja stabilnosti prava in pravnih razmerij ter učinkovitega izvajanja sodne oblasti pomembno, da sodnih odločb – ki so postale pravnomočne po tem, ko so bila izčrpana vsa razpoložljiva pravna sredstva, ali po tem, ko so se iztekli roki za uveljavljanje teh pravic – ni več mogoče izpodbijati.[30] Prav tako je v interesu pravne varnosti s pravom Unije združljiva določitev razumnih rokov za pravna sredstva, katerih nespoštovanje ima za posledico prekluzijo.[31] Nacionalna zakonodaja pa ne sme posegati v bistvo pravice, ki jo imajo potrošniki na podlagi člena 6(1) Direktive 93/13, da jih nepošteni pogoji ne zavezujejo.[32]

50. Na primer, Sodišče je v sodbi z dne 29. oktobra 2015, BBVA,[33] v bistvu razsodilo, da člena 6 in 7 Direktive 93/13 v povezavi z načelom učinkovitosti nasprotujeta prehodnim določbam iz zakona št. 1/2013, v katerem je bil za vložitev ugovora zoper domnevno nepoštenost pogodbenih pogojev v okviru postopka izvršbe na podlagi hipoteke predpisan poseben enomesečni prekluzivni rok, ker je obstajala velika nevarnost, da se bo navedeni rok iztekel, ne da bi zadevni potrošniki imeli možnost učinkovito uveljavljati pravice, ki jih imajo na podlagi Direktive 93/13.

51. Poleg tega je Sodišče v sodbi z dne 6. oktobra 2009, Asturcom Telecomunicaciones,[34] med drugim razsodilo, da so nacionalna pravila, ki določajo dvomesečni rok, ob izteku katerega postane arbitražna odločba pravnomočna, če ni bila vložena razveljavitvena tožba, v skladu z načelom učinkovitosti, pri čemer je poudarilo, da tega načela ni mogoče raztegniti tako široko, da bi v celoti nadomestilo popolno pasivnost potrošnika, ki ni vložil tožbe zaradi uveljavljanja svojih pravic.

52. Po drugi strani pa je Sodišče v sodbi z dne 18. februarja 2016, Finanmadrid EFC,[35] razsodilo, da nacionalna zakonodaja, ki ureja načelo pravnomočnosti v okviru postopka za izdajo plačilnega naloga, ni v skladu z načelom učinkovitosti, ker je odločba organa, s katero je bil končan postopek za izdajo plačilnega naloga, postala pravnomočna, zaradi česar je bilo nemogoče nadzorovati nepoštene pogoje v fazi izvršbe naloga le zato, ker potrošnik v predvidenem roku ni vložil ugovora, pri čemer je obstajalo nezanemarljivo tveganje, da potrošnik tega ne bo storil.

53. Prav tako je treba pojasniti, da je Sodišče v sodbi Banco Primus,[36] ki jo je izreklo v okviru ugovora, ki ga je zoper postopek izvršbe na podlagi hipoteke vložil potrošnik, razsodilo, da Direktiva 93/13 ne nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki sodišču prepričuje, da po uradni dolžnosti preuči nepoštenost pogojev, če je bilo o zakonitosti vseh pogojev te pogodbe ob upoštevanju te direktive že odločeno s pravnomočno odločbo. Vendar je Sodišče tudi navedlo, da Direktiva 93/13 ob obstoju enega ali več pogojev, katerih nepoštenost ob prejšnjem sodnem nadzoru nad pogodbo, ki je bil končan s pravnomočno odločbo, še ni bila preučena, sodišču, pri

29 Glej sodbo z dne 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo in drugi (C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:980, točka 68).

30 Glej sodbo z dne 26. januarja 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, točka 46).

31 Glej sodbo z dne 22. aprila 2021, PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, točka 57).

32 Glej sodbo z dne 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo in drugi (C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:980, točka 71).

33 C-8/14, EU:C:2015:731, točke od 27 do 42.

34 C-40/08, EU:C:2009:615, točke od 34 do 48.

35 C-49/14, EU:C:2016:98, točke od 45 do 55.

36 Glej sodbo z dne 26. januarja 2017 (C-421/14, EU:C:2017:60, točke od 49 do 54).

katerem je potrošnik ustrezno vložil ugovor, nalaga, da po uradni dolžnosti ali na predlog stranke preuči morebitno nepoštenost teh pogojev, če ima za to na voljo potrebne pravne in dejanske elemente. Ob opustitvi takega nadzora bi bilo varstvo potrošnikov na podlagi te direktive nepopolno in nezadostno.

54. Iz navedene sodne prakse torej izhaja, da državam članicam v skladu z zahtevami Direktive 93/13 ni treba uvesti posebnega postopkovnega sistema za opravljanje sodnega nadzora nad nepoštenimi pogodbenimi pogoji, če spoštujejo obveznosti, ki jih imajo na podlagi prava Unije, vključno z načeloma enakovrednosti in učinkovitosti, in če posledično zagotavljajo obstoj ustreznega preizkusa, ki ga nacionalno sodišče opravi v zvezi z nepoštenostjo kakršnega koli pogodbenega pogoja ne glede na vrsto postopka. Preizkus nepoštenosti pogojev mora po uradni dolžnosti opraviti bodisi prvostopenjsko sodišče bodisi drugostopenjsko sodišče ne glede na to, ali pred njim poteka postopek izvršbe ali postopek meritornega odločanja, ki ga lahko začne potrošnik, razen če obstaja nezanemarljivo tveganje, da se potrošnik ne bo odločil za posamezno postopkovno pot, kar posledično onemogoča izvedbo sodnega nadzora nad nepoštenimi pogodbenimi pogoji v skladu z Direktivo 93/13.

55. Dalje, iz sodne prakse Sodišča izhaja, da varstvo potrošnikov sicer ni absolutno, vendar enako velja tudi za načelo pravnomočnosti. Kot ponazarjajo prejšnje sodbe, navedene v točkah od 50 do 53 teh sklepnih predlogov, je Sodišče v zvezi z razmerjem med nacionalnimi pravili o pravnomočnosti in prekluziji ter zahtevami Direktive 93/13 zavzelo uravnotežen pristop, pri tem pa zagotovilo, da taka pravila ne ogrožajo sistema varstva potrošnikov, vzpostavljenega s to direktivo. Natančneje, čeprav Sodišče v sodbi Banco Primus obsega negativnega preizkusa nepoštenih pogojev, za kakršnega gre v obravnavani zadevi, ni obravnavalo neposredno, pa se je s tem, da je izpostavilo potrebo po dokončnem preizkusu nepoštenosti pogodbenih pogojev v okviru pravnomočne sodne odločbe, izreklo v prid stališču, da je nacionalna zakonodaja, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, v nasprotju z Direktivo 93/13. K tej sodbi se bom vrnil kasneje v analizi (glej točko 62 teh sklepnih predlogov).

56. Vprašanja, ki se postavljajo v obravnavani zadevi, je treba torej preučiti z vidika teh načel, ki so se izoblikovala v sodni praksi Sodišča.

B. Prvo, drugo in tretje vprašanje

57. Kot je navedeno v točki 39 teh sklepnih predlogov, se prva tri vprašanja v bistvu nanašajo na učinek, ki ga imata pravnomočnost in prekluzija na možnost, da izvršilno sodišče po uradni dolžnosti ali na predlog potrošnika preizkusi nepoštenost pogodbenih pogojev, ki so bili predmet prvega preizkusa, ki ga je sodišče opravilo po uradni dolžnosti, kar pa iz odločbe o odobritvi izvršbe na podlagi hipoteke ni izrecno razvidno.

58. Uvodoma je treba poudariti, da je iz predložitvene odločbe v nasprotju s trditvami Komisije, da se obravnavana zadeva nanaša na vprašanje prekluzije, ne pa na načelo pravnomočnosti, razvidno, da predložitveno sodišče meni, da gre v obravnavani zadevi za učinek pravnomočnosti in prekluzije, ki izhaja iz zadevne nacionalne zakonodaje. V skladu z ustaljeno sodno prakso je le nacionalno sodišče pristojno za razlago in uporabo nacionalnega prava. [37]

[37] Glej sodbo z dne 9. julija 2020, Raiffeisen Bank in BRD Groupe Société Générale (C-698/18 in C-699/18, EU:C:2020:537, točka 46).

59. Poleg tega v obravnavani zadevi ni ničesar, kar bi lahko vzbujalo dvom glede načela enakovrednosti. Preučiti je torej treba le, ali je zadevna nacionalna zakonodaja v skladu z načelom učinkovitosti.

60. Menim, da obstajajo tehtni indici, ki izhajajo iz sodne prakse Sodišča, da člena 6(1) in 7(1) Direktive 93/13 v povezavi z načelom učinkovitosti zadevni nacionalni zakonodaji nasprotujeta.

61. V zvezi s tem menim, da mora za nadzor nad morebitno nepoštenostjo pogodbenih pogojev na podlagi Direktive 93/13 nacionalno sodišče opraviti izrecno in dovolj obrazloženo presojo. Kot je razvidno iz okoliščin obravnavane zadeve, se v skladu z zadevno nacionalno zakonodajo šteje, da je bil preizkus po uradni dolžnosti opravljen, čeprav v odločbi sodišča o tem ni nobene sledi. Če namreč preizkus nepoštenosti pogodbenih pogojev v odločbi o odobritvi izvršbe na podlagi hipoteke ni obrazložen, potem potrošnik po mojem mnenju, in kot je navedla tudi Komisija, ne more razumeti ali analizirati razlogov za izdajo take odločbe oziroma zoper tako odločbo vložiti učinkovitega ugovora. Nacionalno sodišče, ki bo tak ugovor morda obravnavalo, pa o zadevi ne bo moglo odločiti. V zvezi s tem je Sodišče pojasnilo, da če ni učinkovitega nadzora nad morebitno nepoštenostjo pogodbenih pogojev, ni mogoče zagotoviti spoštovanja pravic, priznanih z Direktivo 93/13.[38]

62. Ta pristop izhaja tudi iz sodbe Banco Primus.[39] Kot je navedeno v točki 53 teh sklepnih predlogov, je Sodišče ugotovilo, da nacionalna zakonodaja, v skladu s katero učinek pravnomočnosti velja tudi za pogodbene pogoje, o katerih se nacionalno sodišče še ni dokončno izreklo, ni združljiva z Direktivo 93/13. Sodišče torej domneva, da je, če nacionalno sodišče ni preizkusilo nepoštenosti konkretnega pogodbenega pogoja, ki je predmet spora, težko šteti, da je bilo načelo pravnomočnosti kršeno.[40]

63. Ta pristop ustreza tudi ciljem Direktive 93/13, kot so razloženi v sodni praksi Sodišča. Kot je navedeno v točki 44 teh sklepnih predlogov, je treba spomniti, da je obveznost nacionalnega sodišča, da po uradni dolžnosti opravi preizkus nepoštenih pogojev, utemeljena z naravo in pomenom javnega interesa, na katerem temelji varstvo, ki je z Direktivo 93/13 zagotovljeno potrošnikom. Po mojem mnenju bi lahko ta obveznost, ki jo ima nacionalno sodišče na podlagi Direktive 93/13, v primeru preizkusa po uradni dolžnosti, ki bi bil omejen zgolj na implicitno sodno intervencijo, postala brezpredmetna.

64. Dodati je treba, da se zdi, da je tak pristop skladen s sodno prakso Sodišča v zvezi z nacionalno zakonodajo o izvajanju načela pravnomočnosti zunaj okvira Direktive 93/13. Sodišče se v nekaterih sodbah[41] ni strinjalo s pretirano zaščito, ki se pravnomočnim sodnim odločbam priznava na podlagi načela pravnomočnosti, in sicer tako, da se znatno ovira učinkovito izvajanje prava Unije.[42] Poleg tega je treba poudariti, da je Sodišče v sodbi z dne 17. oktobra 2018, Klohn,[43] navedlo, da se pravnomočnost razteza le na pravne zahtevke, o katerih je sodišče odločalo, in torej

[38] Glej sodbo z dne 4. junija 2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, točka 35).

[39] Glej sodbo z dne 26. januarja 2017 (C-421/14, EU:C:2017:60, točke od 49 do 54).

[40] Glej v zvezi s tem García-Valdecasas Dorrego, M.J., *Dialogue between the Spanish courts and the European Court of Justice regarding the judicial protection of consumers under Directive 93/13/EEC*, Association of Property and Business Registrars of Spain, 2018, str. 98 in 99.

[41] Glej med drugim sodbe z dne 3. septembra 2009, Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506, točke od 29 do 32); z dne 2. aprila 2020, CRPNPAC in Vueling Airlines (C-370/17 in C-37/18, EU:C:2020:260, točke od 94 do 96), in z dne 16. julija 2020, UR (Zavezanost odvetnikov za DDV) (C-424/19, EU:C:2020:581, točke od 31 do 34).

[42] Glej v zvezi s tem Turmo, A., „National *Res Judicata* in the European Union: Revisiting the Tension Between the Temptation of Effectiveness and the Acknowledgement of Domestic Procedural Law“, *Common Market Law Review*, zvezek 58, 2021, str. od 361 do 390, na str. 375.

[43] C-167/17, EU:C:2018:833, točka 69.

ne preprečuje tega, da sodišče, ki odloča v okviru poznejšega spora, odloči o pravnih vprašanjih, o katerih v tej pravnomočni odločbi ni bilo odločeno. Podobno iz ustaljene sodne prakse v zvezi z uporabo pravnomočnosti v pravu Unije izhaja, da se pravnomočnost nanaša samo na dejanska in pravna vprašanja, ki so bila v zadevni sodni odločbi dejansko ali nujno obravnavana.[44]

65. Tako je treba šteti, da je zadevna nacionalna zakonodaja v nasprotju z načelom učinkovitosti, ker onemogoča ali čezmerno otežuje zagotavljanje varstva, ki je z Direktivo 93/13 priznano potrošnikom.

66. Ugotavljam torej, da člena 6(1) in 7(1) Direktive 93/13 v povezavi z načelom učinkovitosti nasprotujeta nacionalni zakonodaji, kot je ta v postopku v glavni stvari.

C. Četrto vprašanje

67. Kot je navedeno v točki 40 teh sklepnih predlogov, se četrto vprašanje v bistvu nanaša na to, ali je možnost nacionalnega sodišča, da po tem, ko je bilo hipotekarno zavarovanje že uveljavljeno, premoženje pod hipoteko prodano, lastninska pravica na tem premoženju pa prenesena na tretjo osebo, po uradni dolžnosti ali na predlog dolžnika preizkusi nepoštenost pogojev pogodbe o hipotekarnem posojilu, in sicer do trenutka deložacije dolžnika iz zadevne nepremičnine, kar lahko povzroči ničnost postopka izvršbe na podlagi hipoteke ali vpliva na pogoje, v katerih je potekala dražba te nepremičnine, v skladu s členoma 6(1) in 7(1) Direktive 93/13.

68. Naj takoj pojasnim, da se strinjam s stališčem Komisije, da člena 6(1) in 7(1) Direktive 93/13 v povezavi z načelom učinkovitosti ne nasprotujeta nacionalni zakonodaji, ki nacionalnemu sodišču ne omogoča, da po uradni dolžnosti ali na predlog stranke preizkusi nepoštenost pogojev, po tem ko je bila lastninska pravica na premoženju, ki je obremenjeno s hipoteko, prenesena na tretjo osebo, če lahko potrošniki, katerih premoženje je bilo predmet postopka izvršbe na podlagi hipoteke, uveljavljajo svoje pravice v poznejšem sodnem postopku, da bi pridobili odškodnino v skladu z Direktivo 93/13.

69. Opozarjam, da se to vprašanje nanaša na okoliščine, v katerih se je pogodbeno razmerje med potrošnikom in upnikom s prenosom lastninske pravice nad nepremičnino pod hipoteko na tretjo osebo že končalo. Vendar se okoliščine obravnavane zadeve po mojem mnenju in v nasprotju s trditvami, ki so jih navedle družba Ibercaja Banco ter španska in italijanska vlada, razlikujejo od okoliščin, v katerih je bila izdana sodba Banco Santander.[45]

70. Sodišče je v tej sodbi[46] razsodilo, da členov 6(1) in 7(1) Direktive 93/13 ni mogoče uporabiti v postopku, ki ga je začel izbrani ponudnik nepremičnine po zunajsodni izvršbi na podlagi hipotekarnega zavarovanja, v katero je potrošnik privolil v korist upnika, pri čemer je cilj tega postopka varstvo stvarnih pravic na lastnini, ki jih je ta ponudnik zakonito pridobil, če je, prvič, ta postopek neodvisen od pravnega razmerja, ki veže potrošnika in upnika, in drugič, če je bila izvršba na podlagi hipotekarnega zavarovanja opravljena, nepremičnina prodana in z njo povezane stvarne pravice prenesene, ne da bi potrošnik uporabil pravna sredstva, določena v tem kontekstu. Natančneje, Sodišče je poudarilo, da se zadevni spor o glavni stvari ni nanašal na postopek prisilne izvršbe na podlagi hipotekarnega zavarovanja in da ni temeljil na hipotekarni

44 Glej sodbi z dne 29. junija 2010, Komisija/Luksemburg (C-526/08, EU:C:2010:379, točka 27), in z dne 31. januarja 2019, Islamic Republic of Iran Shipping Lines in drugi/Svet (C-225/17 P, EU:C:2019:82, točka 47).

45 Sodba z dne 7. decembra 2017 (C-598/15, EU:C:2017:945).

46 Glej sodbo z dne 7. decembra 2017, Banco Santander (C-598/15, EU:C:2017:945, točke od 39 do 50).

posojilni pogodbi. Nanašal pa se je na varstvo stvarnih pravic, povezanih z lastnino, ki jo je izbrani ponudnik zakonito pridobil. Poleg tega je potrošnik po mnenju Sodišča imel priložnost, da bi zaradi obstoja nepoštenega pogoja v hipotekarni posojilni pogodbi nasprotoval zadevnemu postopku ali predlagal njegov odlog, sodišče, ki mu je bila zadeva predložena, pa bi lahko v okviru postopka izvršbe na podlagi hipoteke po uradni dolžnosti preučilo morebitno nepoštenost pogodbenih pogojev.

71. Obravnavana zadeva pa se nasprotno umešča v okvir postopka izvršbe na podlagi hipoteke, ki se nanaša na pravno razmerje med potrošnikom in upnikom ter temelji na pogodbi o hipotekarnem posojilu, oziroma, natančneje, na odmero obresti za posojilo, zavarovano s hipoteko (glej točko 18 teh sklepnih predlogov). Res je sicer, da potrošnik kot dolžnik ni vložil ugovora zoper izvršbo v predpisanem roku in da je moralo sodišče, ki je odločalo o postopku izvršbe na podlagi hipoteke, po uradni dolžnosti preizkusiti nepoštenost pogojev pogodbe, na podlagi katere je bil izdan sklep o izvršbi. Vendar bi bilo treba na podlagi argumentov, ki sem jih predstavil v točkah od 60 do 66 teh sklepnih predlogov, šteti, da učinek pravnomočnosti in prekluzija na podlagi zadevne nacionalne zakonodaje nastopita le, če je sodišče v okviru odločbe, ki jo je izdalo v prejšnji fazi postopka, po uradni dolžnosti opravilo izrecen in dovolj obrazložen preizkus nepoštenosti pogodbenih pogojev, kar pa se v okoliščinah postopka v glavni stvari ni zgodilo.

72. S tega vidika se mi zdi, da mora izvršilno sodišče v položaju, v katerem v prejšnji fazi postopka po uradni dolžnosti ni bil opravljen izrecen in dovolj obrazložen preizkus, imeti možnost, da učinkovitost varstva, ki ga potrošnikom zagotavlja Direktiva 93/13, zagotovi tako, da nepoštenost pogodbenih pogojev preizkusi po uradni dolžnosti ali na predlog potrošnika. Zato se nacionalna zakonodaja, ki po izteku roka za vložitev ugovora zoper izvršbo potrošniku preprečuje uveljavljanje nepoštenosti pogodbenih pogojev, sodišču pa onemogoča preizkus njihove domnevne nepoštenosti, ne bi smela upoštevati. Ne glede na to pa je treba šteti, da po tem, ko je bilo hipotekarno zavarovanje uveljavljeno, premoženje, ki je obremenjeno s hipoteko, prodano, lastninska pravica na tem premoženju pa prenesena na tretjo osebo, sodišče po uradni dolžnosti ne more več obravnavati nepoštenosti pogodbenih pogojev oziroma stranka ne more več uveljavljati nepoštenosti teh pogojev, kar bi povzročilo ničnost prenosa lastništva ter posledično imelo neugodne posledice za tretje osebe in ogrozilo pravno varnost v obstoječih lastninskih razmerjih.

73. Kljub temu menim, da je treba v skladu s členoma 6(1) in 7(1) Direktive 93/13 v povezavi z načelom učinkovitosti zagotoviti, da ima potrošnik v takem položaju možnost, da se v poznejšem ločenem postopku sklicuje na nepoštenost pogojev pogodbe o hipotekarnem posojilu, da bi učinkovito in koristno uveljavljal pravice, ki jih ima na podlagi te direktive, ter da bi od upnika tako pridobil odškodnino za finančne posledice, ki so mu nastale zaradi teh pogojev.

74. Ugotavljam torej, da člena 6(1) in 7(1) Direktive 93/13 v povezavi z načelom učinkovitosti ne nasprotujeta nacionalni zakonodaji, ki nacionalnemu sodišču ne omogoča, da po uradni dolžnosti ali na predlog stranke preizkusi nepoštenost pogojev, po tem ko je bilo hipotekarno zavarovanje uveljavljeno, premoženje, ki je obremenjeno s hipoteko, prodano in lastninska pravica na tem premoženju prenesena na tretjo osebo, če lahko potrošniki, katerih premoženje je bilo predmet postopka izvršbe na podlagi hipoteke, svoje pravice uveljavljajo v poznejšem sodnem postopku, da bi pridobili odškodnino v skladu z navedeno direktivo.

VI. Predlog

75. Glede na navedeno Sodišču predlagam, naj na vprašanja za predhodno odločanje, ki jih je postavilo Audiencia Provincial de Zaragoza (pokrajinsko sodišče v Zaragozi, Španija), odgovori:

1. Člena 6(1) in 7(1) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba v povezavi z načelom učinkovitosti razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni zakonodaji, ki sodišču ne omogoča, da v okviru postopka izvršbe na podlagi hipoteke po uradni dolžnosti preizkusi nepoštenost pogodbenih pogojev, oziroma potrošniku, ki ni vložil ugovora zoper izvršbo, preprečuje, da v tem postopku ali v poznejšem ugotovitvenem postopku uveljavlja nepoštenost pogodbenih pogojev, kadar so bili ti pogoji predmet prvega preizkusa nepoštenosti, ki ga je opravilo sodišče po uradni dolžnosti, ki pa glede na navedeno direktivo ni bil izrecen in dovolj obrazložen.

2. Člena 6(1) in 7(1) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba v povezavi z načelom učinkovitosti razlagati tako, da ne nasprotujeta nacionalni zakonodaji, ki sodišču ne omogoča, da po uradni dolžnosti ali na predlog stranke preizkusi nepoštenost pogojev pogodbe o hipotekarnem posojilu, po tem ko je bilo hipotekarno zavarovanje uveljavljeno, premoženje, ki je obremenjeno s hipoteko, prodano in lastninska pravica na tem premoženju prenesena na tretjo osebo, če lahko potrošniki, katerih premoženje je bilo predmet postopka izvršbe na podlagi hipoteke, svoje pravice uveljavljajo v poznejšem sodnem postopku, da bi pridobili odškodnino v skladu z navedeno direktivo.